

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII
MOLDOVA**

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 347.5:339.137.27 (043.2)

CASTRAVEȚ DIANA

**RĂSPUNDEREA CIVILĂ DELICTUALĂ
PENTRU ACTELE DE CONCURENȚĂ NELOIALĂ**

Specialitatea: 553.01 – Drept civil

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Centrului de Cercetări Juridice al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

Conducător științific:

CHIROȘCA Dorian, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. BĂIEȘU Aurel, doctor habilitat în drept, profesor universitar

2. CHIBAC Gheorghe, doctor în drept, profesor universitar

Componența Consiliului științific specializat aprobată prin Decizia Consiliului de Conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare nr.4 din 09 iulie 2019:

1. MIHALACHE Iurie, președinte, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

2. FRUNZĂ Iurie, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar

3. SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

4. BOIȘTEANU Eduard, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

5. SLUTU Nicolae, doctor în drept.

Susținerea tezei va avea loc la data de 31 octombrie 2019, ora 15:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 553.01-97 din cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, pe adresa: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, sala 109.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare: <http://www.cnaa.md/>.

Rezumatul a fost expediat la 10 septembrie 2019.

Secretar științific al Consiliului științific specializat,
FRUNZĂ Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific,
CHIROȘCA Dorian, doctor în drept, conferențiar universitar

Autor:
CASTRAVEȚ Diana

© *Castraveț Diana, 2019*

Cuprins:

Reperete conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	7
Concluzii generale și recomandări.....	24
Bibliografie.....	28
Lista publicațiilor autorului la tema tezei.....	31
Adnotare (în limbile: română, engleză și rusă).....	32

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Concurența neloială, ca orice acțiune realizată de întreprinderi în procesul concurenței, care este contrară uzanțelor oneste în activitatea economică, presupune că aceasta prejudiciază alte întreprinderi sau poate prejudicia reputația lor în afaceri.

La rândul său, răspunderea civilă delictuală în domeniul concurenței neloiale are rolul de a repara prejudiciul cauzat prin comiterea actelor de concurență neloială și de a repune victima faptei ilicite în situația anterioară survenirii încălcării. Instituția răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială asigură remedierea prejudiciului cauzat prin intermediul faptei ilicite sub forma actului de concurență neloială. Răspunderea civilă delictuală în domeniul concurenței este o sferă pe cât de interesantă, pe atât de deosebită prin prisma multitudinii aplicării și novației privind estimarea unui eventual prejudiciu cauzat de actele de concurență neloială. Mai mult ca atât, dificultățile ce apar privind răspunderea civilă delictuală care are la bază o faptă neloială, se perpetuă, în primul rând, din lipsa clarității și exactității pe care ar oferi un contract, spre exemplu [11, p.58]. Anume instituția răspunderii juridice civile permite celui prejudiciat, compensarea prejudiciului material și moral cauzat. Un important aspect pe care dorim să îl menționăm este faptul că, dacă doctrina juridică abundă în cercetări privind răspunderea civilă delictuală ca instituție a dreptului civil, atunci răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială reprezintă un teren mai puțin supus analizei, astfel încât literatura de specialitate din respectivul domeniu este insuficientă. Cu toate acestea, răspunderea delictuală în cazul concurenței neloiale, reprezintă cu certitudine o temă de cercetare actuală, inovativă și multidimensională ce deschide noi orizonturi predispuse spre investigație științifică.

Scopul cercetării: constă în efectuarea unei investigații științifice în vederea fundamentării, identificării și analizei condițiilor generale și a particularităților răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale prin prisma legislației Republicii Moldova.

Obiectivele cercetării. Pentru îndeplinirea scopului enunțat au fost formulate următoarele **obiective** ale cercetării: **1.** analiza și definirea conceptului de concurență comercială și concurență neloială, redată atât în cadrul teoretic, cât și normativ, în scopul elucidării terminologiei; **2.** identificarea și caracterizarea tipurilor de acte de concurență neloială reglementate de legislația Republicii Moldova; **3.** determinarea și analiza condițiilor răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale; **4.** concretizarea și argumentarea particularităților răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială; **5.** identificarea și examinarea particularităților acțiunii în

concurență neloială; **6.** propunerea argumentată a remedierilor legislative în scopul perfecționării conținutului reglementărilor legale privind instituția răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială.

Ipoteza de cercetare. Prin cercetarea efectuată s-a încercat să se răspundă la următoarea întrebare: „Care sunt aspectele specifice ale răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială?”, care a permis formularea ipotezei de bază a cercetării: Majoritatea particularităților răspunderii civile delictuale generale sunt și particularități ale răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială – totuși această instituție juridică se caracterizează prin anumite aspecte specifice – ex. calitatea specială a subiecților, aplicarea normelor răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale doar în cadrul unui raport de concurență, ș.a.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pe parcursul prezentului studiu au fost utilizate următoarele metode: - *metoda istorică* – această metodă a demarat analiza evoluției istorice a conceptului de concurență neloială și analiza actelor normative ce reglementează concurența comercială și concurența neloială, atât din Republica Moldova, cât și la nivel internațional și al UE; - *metoda analizei sistemice* – a fost folosită în cazul când se analizează structurat și reliefat conceptele de bază ale lucrării, ceea ce a permis evidențierea celor mai relevante aspecte privind tema abordată; - *metoda sintezei* – la determinarea conceptelor, terminologiei temei cercetate, structurarea unui volum mare de opinii, idei, formularea de concluzii și recomandări; - *metoda juridică comparată* – la determinarea aspectelor comparative privind conceptul de concurență comercială, concurență neloială, la cercetarea răspunderii civile delictuale generale, în raport cu răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială, ș.a.; - *metoda normativă* – utilizarea acestei metode se justifică prin efectuarea analizei și cercetării cadrului legislativ din domeniul concurenței neloiale din RM, a altor state, Directivele UE și actele internaționale în materie.

Noutatea științifică a rezultatelor investigate rezidă în stabilirea și cercetarea trăsăturilor distinctive și a condițiilor esențiale ale răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale. Lucrarea reprezintă o încercare de realizare a unei ample investigații științifice a instituției răspunderii civile delictuale în domeniul concurenței neloiale, care a fost mai puțin supusă cercetării în cadrul teoretic autohton. Totuși, tangențial au fost examinate de către unii doctrinari actele de concurență neloială – care sunt și fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, sub aspect de drept penal, dreptul proprietății intelectuale, dreptul concurenței, etc. Aceasta a permis efectuarea unei analize

multilaterale a răspunderii civile delictuale pentru faptele de concurență neloială, o sistematizare a unui volum mare de idei și teze oferind o imagine suficient de complexă și exactă temei abordate.

Problema științifică importantă soluționată constă în *identificarea* ansamblului particularităților și condițiilor aferente răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială prin prisma legislației Republicii Moldova, *fapt care a contribuit* la *evidențierea și clarificarea* aspectelor specifice și condițiilor răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale, *în vederea aplicării* uniforme a reglementărilor legale din acest domeniu.

Importanța teoretică constă în elaborarea în cadrul comunității științifice a doctrinei autohtone a unei lucrări științifice ce are la bază aspectul răspunderii civile delictuale pentru concurența neloială.

Rezultatele investigației științifice sunt benefice continuității activității de cercetare ulterioară realizată de teoreticieni privind instituția răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială. Conținutul lucrării poate servi în calitate de ghid teoretic pentru perfecționare și suport didactic în cadrul disciplinelor: drept civil și dreptul concurenței.

De asemenea, concluziile obținute pot fi utilizate la elaborarea manualelor de drept, a monografiilor și a publicațiilor științifice.

Valoarea aplicativă este condiționată de posibilitatea transunerii în practică a studiului elaborat, a recomandărilor realizate și a propunerilor de *lege ferenda* efectuate. În același timp, studiul suplonește bazele teoretice ale răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale. Studiul poate fi utilizat: în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ din sfera juridică, la perfecționarea programelor de studiu, la instruirea personalului sistemului judecătoresc, precum și pentru practicienii din domeniu.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, unde a fost examinată inițial în cadrul unității primare și în Seminarul Științific de Profil, ulterior fiind prezentată spre susținere finală. Unele din concluziile și recomandările reflectate în teză au fost publicate în articole științifice din revistele de specialitate din țară, precum și au fost expuse în comunicări în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale.

Sumarul capitolelor tezei. Sub aspect structural teza de doctor cuprinde: introducere; patru capitole care sunt divizate în subcapitole; concluzii generale și recomandări; 158 pagini text de bază, bibliografia din 206 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

CONȚINUTUL TEZEI

În Capitolul 1, intitulat, „**Analiza situației în domeniul răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloiale**” sunt analizate lucrări științifice publicate atât în doctrina autohtonă cât și de peste hotare. Luând în considerare faptul că cercetarea de față reprezintă o analiză complexă și multidimensională a instituției răspunderii juridice civile din perspectiva dreptului concurenței și în mod concret a concurenței neloiale, au fost supuse cercetării lucrări ce aparțin ramurii de drept civil, precum și a celor de drept comercial, dreptul concurenței, dreptul proprietății intelectuale, dreptul afacerilor ș.a.

În compartimentul *1.1. Considerații teoretice privind răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială*, într-o primă etapă în ceea ce privește conceptul de concurență comercială, studiul nostru s-a axat pe analiza lucrărilor mai multor autori, printre care evidențiem: *Mihai, E.; Dușcă, A. I.; Gheorghe, C.; Vonica, R. P.; Gheorghiu, Gh. și Niță, M.; Căpățână, O.; Georgescu, L.* Un deosebit interes prezintă cercetările existente în literatura de specialitate franceză a dreptului concurenței sau dreptului comercial. Menționăm lucrările autorului: *Azema, J.* ; și ale coautorilor: *Germain, M., Vogel, L.; Kemani, R. S.; Shapiro, D. M.; Bout, R., Prieto, C., Cas, G.* Aspecte de concurență, inclusiv concurență neloială, își găsesc transpunere și în manualele de dreptul afacerilor. Amintim câteva din ele: coautorii *Roșca, N., Baieș, S.*, „*Dreptul Afacerilor*” vol. I; coautorii *Patulea, V., Turuianu, C.*, „*Curs rezumat de drept al afacerilor*”.

Prezintă interes pentru tema abordată și teza de doctor în drept a dnei *Bulmaga, O.*, „*Măsurile organizatorico-juridice în entitățile ce desfășoară practici anticoncurențiale (studiu comparat)*”, [4, 183 p.] care pentru teza noastră creează interes deoarece este examinată și răspunderea civilă ca măsură de reprimare a practicilor anticoncurențiale.

În scopul analizei actelor de concurență neloială ne-am extins câmpul științific de cercetare spre contribuțiile autorilor din alte state, atât din Europa, cât și din afara ei, în mod special axându-ne pe doctrina *S.U.A* în domeniu. În acest sens, consemnăm lucrarea propusă de *Von Bar, C., Drobnig, U.* „*The interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe: a comparative study*” [44, p. 214-215], care menționează faptul că rațiunea privind protecția împotriva concurenței neloiale este că un concurent nu trebuie să se folosească de munca altuia, iar în cazul în care o utilizează ilicit, trebuie să achite prejudicii.

Aspecte ce țin de concurența comercială, actele de concurență neloială, răspunderea pentru actele neloiale au fost examinate de: *Volcinschi, V. și Chiroșca, D.; Gorincioi, C.; Bologan, D.;*

Băieșu, A.; Sedlețchi, E.; Timofei, S.; Copețchi, S.; Martin, D., ș.a. (Republica Moldova); Mihai, E.; Eminescu, Y.; Dușcă, A. I.; Gheorghe, C.; Vonica, R. P.; Gheorghiu, Gh. și Niță, M.; Căpățână, O.; Patulea, V. și Turuianu, C.; Mircea, V.; Vlad, M. D. (România); Blaise, J.-B.; Germain, M. și Vogel L.; Ketani, R. S.; Shapiro, D. M.; Brault, D.; Bout, R., Prieto, C., Cas G. (Franța); Amasa, C.; Nims, H. D. (Marea Britanie); Eulau, P. H. (S.U.A.); Томьев, К. Ю.; Куликова, Ю. С.; Болотнов, И.; Лапушина, Д. (Federația Rusă).

De o deosebită relevanță în procesul elaborării prezentului studiu a constituit lucrarea elaborată de Mihai, E., „*Dreptul concurenței*” [36, 295 p.], care cuprinde o analiză profundă a acțiunii în concurență neloială. Acțiunea în concurență neloială este reliefată și de Vlad, M. D. [43], care cercetează în detalii acest tip de acțiune civilă. Continuând incursiunea teoretică a lucrărilor și analizelor științifice utilizate pe parcursul prezentului studiu, subliniem că acesta ar fi incomplet dacă ar lipsi examinarea tezei de doctor elaborată de Mircea, V.: „*Răspunderea civilă delictuală în materia concurenței*” [37], susținută în anul 2014 în România. Interesul deosebit față de această lucrare științifică este condiționată de faptul că aceasta reprezintă unul din primele studii complexe și multiaspectuale destinat răspunderii civile delictuale în materia concurenței din România.

O altă lucrare ce nu poate fi neglijată, este cea a ilustrei cercetătoare Eminescu, Y., „*Concurența nelegală*” [22, 216 p.]. Este una din primele lucrări din anii 1990 în care Eminescu, Y., face o incursiune și analiză detaliată a concurenței neloiale din România. În mod special, pentru studiul nostru a prezentat un deosebit rol cercetarea efectuată de Eminescu, Y. în ceea ce privește particularitățile și analiza prejudiciului cauzat de actele de concurență neloială.

Compartimentul **1.2. Reglementări juridice privind răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială** este consacrat sintezei cadrului normativ național și internațional privind domeniul cercetat. Cadrul legislativ internațional din domeniul protecției concurenței datează din anul 1883 unde la Paris pe data de 20 martie a fost adoptată Convenția de la Paris pentru proprietate industrială, revizuită la Bruxelles pe 14 decembrie 1900, la Washington pe 2 iunie 1911, la Haga pe 6 noiembrie 1925, la Londra pe 2 iunie 1934 și la Stockholm pe 14 iulie 1967 și modificată pe 2 octombrie 1979, fiind astfel puse bazele protecției concurenței, inclusiv a concurenței neloiale (art.10 bis al Convenției enunțate). În conformitate cu art.10 bis al Convenției de la Paris: „1) Țările Uniunii sunt obligate să asigure cetățenilor Uniunii o protecție efectivă împotriva concurenței neloiale. 2) Constituie un act de concurență neloială orice act de concurență contrar practicilor cinstite în materie industrială sau comercială. 3) Va trebui să fie interzise mai

ales: 1. - orice fapte care sunt de natură să creeze, prin orice mijloc, o confuzie cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent; 2. - afirmațiile false, în exercitarea comerțului, care sunt de natură să discrediteze întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent; 3. - indicațiile sau afirmațiile a căror folosire, în exercitarea comerțului, este susceptibilă să inducă publicul în eroare cu privire la natura, modul de fabricație, caracteristicile, aptitudinea la întrebuințare sau cantitatea mărfurilor”.

Vom menționa că în cadrul Uniunii Europene a fost adoptată Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului [18] („Directiva privind practicile comerciale neloiale”). O altă Directivă care vizează despăgubirile în cazul încălcării dispozițiilor dreptului concurenței este Directiva 2014/104/UE a Parlamentului și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene [20].

Referindu-ne la cadrul normativ național care reglementează concurența, evidențiem Constituția RM [16] care instituie principiile economiei de piață în cadrul căreia unul dintre piloni este *concurența loială*. De asemenea, Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012 [25] (în continuare Legea nr. 183/2012) în art.4 definește concurență neloială ca „*orice acțiune, realizată de întreprinderi în procesul concurenței, care este contrară uzanțelor oneste în activitatea economică*”. O îmbunătățire considerabilă în raport cu vechile reglementări în domeniul concurenței, a reprezentat introducerea în conținutul Legii nr.183/2012 a unui capitol separat destinat exclusiv concurenței neloiale, intitulat: Capitolul III, *Concurența neloială*. Pe lângă prevederile generale prin care se interzice întreprinderilor să realizeze acțiuni de concurență neloială (art. 14 alin. (1)), Legea nr. 183/2012 conține reglementări separate ale actelor de concurență neloială, precum urmează: discreditarea concurenților (art. 15), instigarea la rezilierea contractului cu concurentul (art. 16), obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial al concurentului (art. 17), deturnarea clientelei concurentului (art. 18), confuzia (art. 19). Regulile cu privire la publicitatea loială sunt protejate prin Legea cu privire la publicitate nr.1227/1997 (în continuare Legea nr.1227/1997) [27].

Cât privește răspunderea civilă delictuală, inclusiv cea pentru concurență neloială, specificăm că pe plan național este identificată în conținutul Codului Civil al RM [15]. Codul civil, recent a constituit obiectul unei profunde modernizări și reformări, prin Legea nr.133 din 15.11.2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative [30], ce a constituit temeiul republicării Codului civil în Monitorul Oficial Nr.66-75 (6989-6998) din anul 2019. Îmbunătățiri legislative atestăm și pentru instituția răspunderii delictuale. Astfel, Capitolul XXXIV a fost redenumit și renumerotat din „*Obligații care nasc din cauzarea de daune*” în Capitolul XXXIII „*Răspunderea delictuală*”. Normele Codului civil instituie regula în conformitate cu care cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune (art. 1998 alin. (1), Cod civil). În cadrul Capitolului XXXIII au fost introduse noi reglementări legale, cum ar fi: îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege (art. 2004); prejudiciul suferit prin tulburarea ilegală a activității profesionistului și prin prejudiciul suferit de consumator ca urmare a concurenței neloiale (art. 2019); legătura causală (art. 2022); răspunderea pentru cheltuielile de prevenire (art. 2027); răspunderea pentru dobândirea, utilizarea sau divulgarea ilegală a secretelor comerciale (art. 2047-2054) ș.a.

În **Capitolul 2 „Delimitări conceptuale privind concurența comercială și concurența neloială”** este analizat conceptul de concurență comercială și de concurență neloială atât din perspectiva doctrinei autohtone și din cadrul altor state, cât și a principalelor acte normative ce le reglementează. Se nuanțează faptul că regula generală este că întreprinderile trebuie să își desfășoare activitatea economică cu respectarea normelor concurenței loiale. Totuși, întreprinzătorii recurg și la utilizarea de practici comerciale neonestе. Astfel, concurența neloială reprezintă utilizarea de practici comerciale contrare principiilor bunei-credințe și loialității, și care cauzează daune altor subiecți de drept. Este examinată și evoluția istorică a reglementărilor legale care au reconceptualizat concurența comercială, cât și cea neloială. Totodată, sunt evidențiate condițiile, scopul, trăsăturile distinctive ale concurenței comerciale și concurenței neloiale.

În compartimentul **2.1. Conceptul de concurență comercială**, au fost evidențiate principalele aspecte conceptuale privind concurența comercială. În această ordine de idei, au fost expuse și analizate definițiile propuse de literatura de specialitate pentru conceptul de concurență comercială. Spre exemplu, doctrinarul român *Mihai, E.*, oferă concurenței dimensiunea unei competiții economice, „*departe de a avea semnificația unei goane triviale în căutarea profitului individual, cu*

ignorarea sau chiar stoparea intereselor și drepturilor celorlalți – rivali, salariați și consumatori – înseamnă, înainte de orice, coeziune socială pentru obținerea împreună a bunăstării, ca obiectiv comun” [35, p.31]. Împărtășim această idee, însă considerăm că realitatea economică din ultimele decenii a pus în prim plan binele și profitul individului, lăsând obiectivul bunăstării comune pe un plan secund.

De asemenea, *Amasa, C. P.* reiterează că dreptul la o concurență liberă și nerestricționată este liber acceptată, însă o astfel de concurență, pentru a fi legală trebuie să fie cinstită [1, p.207].

Constituția Republicii Moldova [16], în art. 126 alin. (1), proclamă că: *„Economia Republicii Moldova este o economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietate privată și pe proprietate publică, antrenate în concurență liberă”*. Iar în același scop, art. 126 alin. (3) lit.c), printre factorii pe care statul trebuie să-i asigure, enumeră: *„libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție”*. Legea supremă a statului recunoaște rolul concurenței în cadrul economiei de piață și acordă prioritate ridicând la rang de principiu desfășurarea activității de antreprenoriat în limitele concurenței loiale. Pe lângă prevederile constituționale, legiuitorul a oferit protecție concurenței prin reglementarea acesteia într-un act normativ separat: Legea concurenței nr.183/2012. Potrivit art. 4 al Legii nr. 183/2012, concurența presupune – *„rivalitate economică, existentă sau potențială, între două sau mai multe întreprinderi independente pe o piață relevantă, când acțiunile lor limitează efectiv posibilitățile fiecăreia dintre ele de a influența unilateral condițiile generale de circulație a produselor de pe piața respectivă, stimulează progresul tehnico-științific și creșterea bunăstării consumatorilor”*. Opinăm că definiția legală este una amplă și cuprinde multiaspectual pilonii ce formează termenul de concurență (piața relevantă și întreprinderea).

Într-o abordare, propusă atât de doctrinarii francezi cât și de cei români, concurența are la bază scopul acaparării clientelei. Astfel, doctrinarul român *Georgescu, I. L.*, percepe concurența drept o *„luptă pentru dobândirea și menținerea clientelei”* [24, p.585], același aspect fiind evidențiat și de doctrinarul francez *Azema, J.*, care consideră concurența *„rivalitatea agenților economici în căutarea și păstrarea clientelei”* [3, p.17]. Considerăm cu certitudine că, existența concurenței are drept fundament procesul de obținere, menținere și extindere a clientelei, precum și obținerea profitului – elementele clasice specifice concurenței comerciale.

În cadrul acestui compartiment au fost evidențiate și condițiile concurenței comerciale.

Sintetizând cele expuse, putem formula următoarea definiție pentru noțiunea de concurență comercială: **Concurența comercială reprezintă confruntarea continuă dintre întreprinderile concurente în procesul activității economice în vederea atragerii, menținerii, expansiunii clientelei efectuată cu scopul de a obține profit prin efectuarea unor acțiuni care nu permit unilateral întreprinderilor de a aduce careva modificări condițiilor pieții în cauză.**

Compartimentul următor intitulat **2.2. Abordări doctrinare și normative privind noțiunea de concurență neloială** a fost divizat în 2 subcompartimente: **2.2.1. Tratări doctrinare privind noțiunea de concurență neloială** și **2.2.2. Cadrul normativ privind noțiunea de concurență neloială**.

Subcompartimentul **2.2.1. Tratări doctrinare privind noțiunea de concurență neloială** este consacrat analizei conceptului de concurență neloială, precum și delimitarea concurenței neloiale de alte concepte, cum ar fi: *concurență interzisă*, *concurență anticontractuală*, *contrafacerea*, prin prisma doctrinei aferente domeniului investigației. Astfel, cu referire la diferența dintre concurența neloială și cea interzisă, a fost specificat faptul că concurența interzisă presupune interdicția de a desfășura o confruntare economică în domenii expres stabilite prin lege. Normele concurenței neloiale, însă nu interzic realizarea unui raport de concurență ca în cazul concurenței interzise, ci doar obligă concurentul să respecte prevederile concurenței oneste. Doctrina română, evocă cu referire la concurența interzisă faptul că, întrucât o asemenea exercitare a concurenței este păgubitoare pentru agenții economici lezați, precum și pentru însăși desfășurarea activității comerciale în ansamblul ei, legea instituie anumite măsuri menite să înlăture consecințele păgubitoare [5, p.106].

Referitor la concurența anticontractuală, în literatura de specialitate, aceasta mai este întâlnită și sub forma conceptului de concurență anticoncurențială, care există atunci când prin comportamentul competițional se încalcă o interdicție (o obligație de a nu face) acceptată printr-o convenție prin care s-au fixat limitele concurenței între părțile contractante și în domeniile în care ea le este interzisă [39, p.192]. În același timp, contrafacerea se manifestă prin punerea în circulație de mărfuri contrafăcute și/sau pirat, a căror comercializare aduce atingere titularului mărcii și induce în eroare consumatorul asupra calității produsului/serviciului [2, p.197].

Astfel, concurența neloială manifestată ca încălcare a obligației antreprenorului de a utiliza în cadrul activității sale procedee și uzanțe comerciale oneste reprezintă încălcarea principiului securității și stabilității raporturilor juridice [13, p.156].

Generalizând cele expuse, a fost formulată următoarea definiție pentru noțiunea concurenței neloiale: **Concurența neloială reprezintă totalitatea acțiunilor ce presupun utilizarea metodelor neonestе pe parcursul desfășurării activității de întreprinzător menite să lezeze activitatea unui alt concurent, ce au drept scop inducerea în eroare a consumatorului sau crearea unei poziții mai favorabile a unui concurent în raport cu alt concurent/concurenți, generând ca rezultat cauzarea de prejudicii.**

Compartimentul 2.2.2. *Cadrul normativ privind noțiunea de concurență neloială* este dedicat prezentării reglementărilor privind concurența neloială atât sub aspect național, cât și internațional și european. Astfel, Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din anul 1883 [17] proclamă necesitatea protecției efective împotriva concurenței neloiale. Însă, în cadrul Convenției, nu sunt specificate în mod expres categoriile de acte care urmează a fi calificate ca acte de concurență neloială. Norma art. 10 bis alin. (2) din Convenție prevede că un act de concurență neloială constituie „*orice act de concurență contrar practicilor cinstite în materie industrială sau comercială*” - aceasta fiind și o definiție a noțiunii de concurență neloială.

La nivelul Uniunii Europene, Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și ale Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului [18] (în continuare Directiva 2005/29/CE) este principalul act legislativ care reglementează practicile comerciale neloiale în tranzacțiile dintre întreprinderi și consumatori. Aceasta se aplică tuturor practicilor comerciale care au loc înainte (și anume, în timpul activităților de publicitate sau de comercializare), în timpul și după ce se desfășoară o tranzacție între întreprinderi și consumatori.

Potrivit alin. (1) art. 5 din Directiva 2005/29/CE, se interzic practicile comerciale neloiale. În continuare, în alin. (2) art. 5 din Directiva 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale, se menționează că o practică comercială este neloială în cazul în care: „(a) este contrară cerințelor diligenței profesionale și (b) denaturează sau poate denatura semnificativ comportamentul economic cu privire la un produs al consumatorului mediu la care ajunge sau căruia îi este adresat sau al membrului mediu al unui grup în cazul în care o practică comercială este orientată către un grup particular de consumatori.”

O primă reglementare privind actele nelegitime în domeniul concurenței într-o lege specială în Republica Moldova a constituit Legea nr. 906 din 29.01.1992 privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței [29], care însă nu opera cu termenul de concurență neloială, ci cu expresia „*acțiunile nelegitime ale agentului economic pe piață*”. Ulterior Legii nr.906 din 29.01.1992, Parlamentul RM adoptă o nouă lege în anul 2000 care a abrogat Legea din 1992 și care definește termenul de concurență. Astfel, prin Legea nr. 1103 din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței [26], este utilizat și termenul de concurență neloială, însă acesta cuprinde o arie restrânsă de acte calificate ca acțiuni de concurență neloială. Prin adoptarea Legii nr.183/2012, legile anterior menționate au fost abrogate. Astfel, Legea nr.183/2012, în art. 4, identifică *concurenței neloiale* următoarea definiție: „*orice acțiune, realizată de întreprinderi în procesul concurenței, care este contrară uzanțelor oneste în activitatea economică*”.

De asemenea, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.183/2012, sfera actelor de concurență neloială este extinsă prin introducerea a o serie de acte noi: *instigarea la rezilierea contractului cu concurentul* (art. 16), *deturnarea clientelei concurentului* (art. 17), *confuzia* (art. 18). Mai mult ca atât, Legea nr.183/2012 în mod clar identifică actele de concurență neloială, oferindu-le reglementări sub formă de articole separate care realizează o descriere elocventă a acestora.

Capitolul 3 intitulat „**Tipuri de acte de concurență neloială reglementate prin prisma legislației Republicii Moldova**” - este dedicat determinării și conturării particularităților actelor de concurență neloială reglementate în Republica Moldova, care sunt la rândul lor și fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, astfel încât se face o incursiune în sfera actelor de concurență neloială, se examinează actele de concurență neloială prevăzute de legislația RM. O atenție deosebită este acordată precizării terminologiei utilizate în definirea acțiunilor în concurență neloială în cadrul Legii nr.183/2012. Autorul abordează fiecare act de concurență neloială și prin prisma practicii Consiliului Concurenței, a practicii judiciare naționale și a altor state. Examinarea aspectelor conturate *ab initio* a permis elaborarea și argumentarea remedierilor legislative în scopul perfecționării legislației concurenței neloiale. Astfel, Legea nr.183/2012 enunță și protejează operatorii economici de următoarele acte de concurență neloială: art. 15 – *Discreditarea concurenților*; art. 16 - *Instigarea la rezilierea contractului cu concurentul*; art. 17 - *Obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial al concurentului*; art. 18 - *Deturnarea clientelei concurentului*; art. 19 – *Confuzia*. Iar *publicitatea neloială* este prevăzută în Legea nr.1227/1997.

În cadrul compartimentului **3.1. Discreditarea concurenților**, a fost analizată acțiunea de discreditare a concurentului în calitate de act de concurență neloială. Discreditarea concurenților presupune acțiunea de a răspândi informații care plasează concurentul într-o lumină nefavorabilă ce îi poate știrbi reputația, având ca rezultat cauzarea de prejudicii. În art. 15 al Legii nr.183/2012, discreditarea este definită ca fiind: „*defăimarea sau punerea în pericol a reputației sau credibilității concurenților prin:*

a) răspândirea de către o întreprindere a informațiilor false despre activitatea sa, despre produsele sale, menite să îi creeze o situație favorabilă în raport cu unii concurenți;

b) răspândirea de către o întreprindere a unor afirmații false despre activitatea unui concurent sau despre produsele acestuia, afirmații ce dăunează activității concurentului”.

În compartimentul menționat a fost elucidat termenul de discreditare și de denigrare, ca rezultat autorul a venit cu propuneri de *lege ferenda* privind acest act de concurență neloială.

Denigrarea referitoare la persoana comerciantului în cadrul literaturii de specialitate română include competența sa profesională, onorabilitatea sa sau creditul de care el dispune, deci vizează capacitatea, solvabilitatea sau probitatea acestuia în activitatea comercială. Denigrarea poate viza și aspecte ale vieții personale, fără legătură directă cu activitatea comercială. Afirmațiile defăimătoare se pot referi, de asemenea, la dificultățile pe care le are un comerciant, ele pot viza calitatea mărfurilor sale, în sensul de a le prezenta ca având o durabilitate redusă sau ca fiind demodate sau neîntrebuințabile etc. [38, p.191].

De asemenea au fost analizate cazuri de discreditare din practica Consiliului Concurenței și a instanțelor de judecată, fiind evidențiat faptul că în opinia noastră, *denigrarea presupune răspândirea unor informații false despre activitatea și/sau produsele unui concurent sau despre activitatea și/sau produsele celui care efectuează propriu-zis acțiunea de denigrare, îndreptată împotriva bunului renume al unui concurent sau împotriva produselor/serviciilor sale și crearea unui dezechilibru în raport cu alți concurenți.*

În subiectul **3.2. intitulat *Instigarea la rezilierea contractului cu concurentul*** a fost examinat actul neloial sub forma instigării privind desființarea unui contract. Prin lege *este interzisă instigarea, din interes sau în interesul persoanelor terțe, la rezilierea neîntemeiată a contractului cu concurentul unei alte întreprinderi, la neîndeplinirea sau la îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor contractuale față de concurentul respectiv prin acordarea sau oferirea, mijlocit sau nemijlocit, de recompense materiale, compensații sau de alte avantaje întreprinderii parte a*

contractului (art. 16 din Legea nr.183/2012). Din prevederile legale am dedus obiectivele urmărite de instigator: - rezilierea neîntemeiată a contractului cu concurentul unei alte întreprinderi, și/sau: - neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor contractuale față de concurentul respectiv. *Per ansamblu, scopul instigării* este de a destabiliza situația concurentului de pe piață, de a atrage clientul care a reziliat contractul cu concurentul prin propunerea unor condiții aparent mai avantajoase, iar de pe urma acestui fapt – de a obține beneficii mai mari. Menționăm faptul că „*acordarea sau oferirea, mijlocit sau nemijlocit, a recompenselor materiale, compensațiilor sau altor avantaje întreprinderii parte a contractului*” reprezintă o condiție esențială, constitutivă pentru calificarea acțiunilor întreprinse ca instigare la rezilierea contractului cu concurentul. Or, doar în cazul în care există simbioză dintre acțiunea de reziliere/neexecutarea contractului și pentru aceasta oferirea de anumite avantaje compensatorii, se consideră că a fost realizată acțiunea de instigare în temeiul art. 16 al Legii nr.183/2012.

A prezentat interes opinia în conformitate cu care pentru a califica o acțiune ca instigare la rezilierea contractului: „*este relevant că o terță persoană a determinat la luarea deciziei de desființare a contractului*” [23, p.42]. Deci, practic o terță persoană a realizat o imixtiune în cadrul unui raport contractual pentru a facilita acțiunea de instigare la rezilierea contractului cu un anumit concurent.

În opinia noastră, instigarea la neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor contractuale față de concurent reprezintă acțiunea de determinare la neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului, cu condiția propunerii/oferirii unor recompense sau alte avantaje materiale. Scopul este evident, de a extinde numărul clienților și a obține profit de pe urma încheierii a noi contracte cu concurentul-instigator.

Subcompartimentul **3.3. Obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial al concurentului** este consacrat analizei actului neloial pevăzut la art. 17 al Legii nr.183/2012. Astfel, potrivit art. 17 al Legii nr.183/2012: *se interzice obținerea și/sau folosirea de către o întreprindere a informațiilor ce constituie secret comercial al concurentului, fără consimțământul lui, dacă acestea au adus sau pot aduce atingere intereselor legitime ale concurentului.*

În cadrul prezentului compartiment a fost menționat faptul că, până la intrarea în vigoare (la data de 01.03.2019) a completărilor și modernizărilor aduse Codului civil al RM [15], operate prin Legea nr.133 din 15.11.2018 [30], secretul comercial era reglementat de Legea nr. 171 din 06.07.1994 cu privire la secretul comercial [28] (abrogată), care în art. 1 stabilea că prin *secret*

comercial se înțeleg informațiile ce nu constituie secret de stat, care țin de producție, tehnologie, administrare, de activitatea financiară și de altă activitate a agentului economic, a căror divulgare (transmitere, scurgere) poate să aducă atingere intereselor.

În conformitate cu alin. (3) al art. 2047 din redacția nouă a Codului civil, se consideră *secrete comerciale* informațiile care îndeplinesc toate cerințele următoare:

a) sunt secrete în sensul că nu sunt, ca întreg sau astfel cum se prezintă sau se articulează elementele acestora, cunoscute la nivel general sau ușor accesibile persoanelor din cercurile care se ocupă, în mod normal, de tipul de informații în cauză;

b) au valoare comercială prin faptul că sunt secrete; c) au făcut obiectul unor măsuri rezonabile, în circumstanțele date, luate de către persoana care deține în mod legal controlul asupra informațiilor respective, pentru a fi păstrate secrete.

Astfel, din cele expuse deducem că secretul comercial conține categorii de informații care nu sunt accesibile publicului larg, valoarea acestora este determinată de confidențialitatea și importanța acestora pentru o întreprindere. Noile prevederi civile care conferă protecție juridică secretelor comerciale reprezintă o armonizare fidelă cu legislația UE privind acest subiect, în special cu Directiva UE 2016/943 a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie privind protecția know-how-ului și a informațiilor de afaceri nedivulgate (secrete comerciale) împotriva dobândirii, utilizării și divulgării ilegale [21] (Directiva UE 2016/943). Directiva UE 2016/943 oferă reglementarea juridică necesară categoriei de informații calificată drept secret comercial, protecția acestora asigură competitivitatea și dezvoltarea unei întreprinderii.

Autorul a statuat că secretul comercial are un rol determinant în succesul activității unei întreprinderi și care cuprinde o serie de informații fundamentale pentru existența acesteia. Din această cauză, secretului comercial i se oferă protecție juridică, inclusiv împotriva concurenței neloiale. Iar, *actul de concurență neloială sub forma obținerii și/sau folosirii ilegale a secretului comercial al concurentului reprezintă o acțiune ilicită prin care se capătă informații de bază privind activitatea economică a unui concurent, fără consimțământul lui, ca consecință desfășurarea activității acestuia practic depinde de faptul ca aceste informații să se afle în surse sigure.* Deci, obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial, în mod cert aduce atingere intereselor legitime ale concurentului.

Compartimentul **3.4. Deturnarea clientelei concurentului** conține analiza actului de concurență neloială sub forma deturnării clientelei concurentului. Potrivit art. 18 al Legii

nr.183/2012, intitulat „Deturnarea clientelei”: „*este interzisă deturnarea clientelei concurentului realizată de întreprinderi prin inducerea în eroare a consumatorului cu privire la natura, modul și locul de fabricare, la caracteristicile principale, inclusiv utilizarea, cantitatea produselor, prețul sau modul de calculare a prețului produsului*”. În compartimentul **3.4.** autorul propune o serie de îmbunătățiri a Legii nr.183/2012, prin introducerea noțiunilor de „*client*”, „*clientelă*”, „*comerciant*”, modificarea noțiunii de „*consumator*” din Legea nr.183/2012 și din Legea nr.105/2003 privind protecția consumatorului [31]. De asemenea autorul a definit **clientela** ca fiind: *totalitatea, mulțimea consumatorilor și comercianților satisfăcuți, care procură în mod obișnuit și regulat bunuri materiale, servicii sau au relații de afaceri cu același comerciant.*

Au fost analizate cazurile de concurență neloială de deturnare a clientelei din practica Consiliului Concurenței, a instanțelor de judecată din Republica Moldova și România. Aceasta a permis formularea *concluziei* că: *deturnarea clientelei concurentului reprezintă o practică de concurență neloială realizată prin inducerea în eroare a consumatorului cu privire la caracteristicile esențiale ale unui produs (preț, natura, locul, calitatea, modul de fabricare ș.a.) ce cauzează survenirea a o serie de efecte negative printre care evidențiem: micșorarea și/sau dispariția clientelei, afectarea imaginii concurentului, diminuarea încrederii și fidelității consumatorului, afectarea relațiilor cu partenerii de afaceri, limitarea schimbului de mărfuri, reducerea atractivității climatului investițional, etc.*

Următorul compartiment intitulat **3.5. Confuzia**, este destinat investigării acestui act de concurență neloială prin prisma reglementărilor legale, doctrinei și practicii în domeniu. Conform art. 19 din Legea nr.183/2012, următoarele fapte pot fi calificate drept confuzie: *a) folosirea ilegală, integrală sau parțială a unei mărci, embleme de deservire, denumiri de firmă, a unui desen sau model industrial sau a altor obiecte ale proprietății industriale de natură să creeze o confuzie cu cele folosite în mod legal de către o altă întreprindere; b) copierea ilegală a formei, a ambalajului și/sau a aspectului exterior al produsului unei întreprinderi și plasarea produsului respectiv pe piață, copierea ilegală a publicității unei întreprinderi, dacă aceasta a adus sau poate aduce atingere intereselor legitime ale concurentului.*

În cadrul compartimentului **3.5. Confuzia** au fost elucidate obiectele de proprietate industrială care pot fi utilizate pentru a genera confuzie în percepția consumatorilor: mărcile (Legea nr.38 privind protecția mărcilor din 29.02.2008 [34]), emblema de deservire, denumire de firmă (Codul Civil al RM [15] – denumirea persoanei juridice), desen sau model industrial (Legea nr.161

privind protecția desenelor și modelelor industriale din 12.07.2007 [32]), alte obiecte ale proprietății industriale (indicațiile geografice, denumirile de origine (Lege nr. 66 din 27.03.2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate [33]).

Cu referire la folosirea ilegală a obiectelor de proprietate industrială prin copierea mărcilor, modelelor și desenelor industriale sau a altor elemente de identificare a unui produs sau serviciu menționăm ca se creează situația de inducere în eroare, se prejudiciază imaginea concurentului, ale cărui semne de identificare sunt utilizate, copiate ilegal și diminuarea credibilității agentului economic concurent în fața consumatorilor. Cu alte cuvinte, aceasta reprezintă o ingerință directă în exercitarea liberă și onestă a activității de întreprinzător [12, p.257].

De asemenea, au fost prezentate cazuri de confuzie examinate de Consiliul Concurenței, instanțele de judecată naționale, Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

În concluzie, fiind specificat că actul de concurență neloială sub forma confuziei reprezintă crearea de similitudini cu produsele, activitatea, denumirea unui alt concurent în scopul inducerii în eroare a consumatorului cu privire la natura, caracteristicile, proveniența unui bun.

Următorul compartiment este cel dedicat publicității în calitate de act neloial: **3.6. Publicitatea neadecvată și neloială.** În cadrul acestuia autorul a specificat că publicitatea neonestă este una din formele publicității neadecvate. Legiuitorul a ales să reglementeze una din practicile neloiale, publicitatea neonestă într-un act normativ separat: Legea cu privire la publicitate nr.1227/1997 [27]. Aceeași tendință se observă și la nivelul UE, unde actele de concurență neloială sunt reglementate prin Directiva 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori, iar regulile privind publicitatea sunt stabilite în Directiva 2006/114/CE privind publicitatea înșelătoare și publicitatea comparativă [19]. Considerăm că reglementarea într-un act separat a publicității neloiale atât la nivelul UE, cât și la nivelul Republicii Moldova are drept scop legiferarea cât mai nuanțată a tuturor detaliilor privind publicitatea.

În capitolul 4 „Aspecte specifice ale răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale” se efectuează analiza principalelor trăsături ale instituției răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială. În paragraful **4.1. Particularitățile răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale**, într-o primă etapă a fost efectuată o succintă incursiune teoretică privind instituția răspunderii civile delictuale. Din analiza definițiilor reflectate în literatura de specialitate, răspunderea civilă delictuală este percepută ca: „o sancțiune specifică a dreptului civil,

care survine în situația în care este săvârșită o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, adică un delict civil” [14, p.155]. Într-o altă opinie „răspunderea delictuală este o sancțiune civilă, cu caracter reparator, fără a fi în același timp o pedeapsă” [41, p.123]. De asemenea, răspunderea delictuală este definită ca „o instituție juridică de drept privat care are ca pilon central noțiunea de faptă juridică ilicită” [42, p.31]. Pop L., Popa I. F., Vidu S. I. statuează că prin răspundere civilă înțelegem „acel raport juridic de obligații în care o persoană, numită răspunzătoare, este îndatorată să repare prejudiciul injust suferit de către o altă persoană, numită victimă sau persoană prejudiciată” [40, p.301].

Definițiile răspunderii delictuale propuse de diferiți autori au drept scop conturarea unei idei comune, că răspunderea delictuală reprezintă o instituție juridică a cărei aplicare este posibilă în cazul existenței unei fapte ilicite în vederea reparării prejudiciului cauzat de aceasta.

Menționăm că răspunderea civilă nu trebuie privită doar sub aspectul aplicării unor consecințe patrimoniale negative, deoarece de fapt, prin atragerea răspunderii civile se urmărește restabilirea echității sociale: de a repune persoana în situația anterioară survenirii faptei ilicite (restabilirea totală a drepturilor sale încălcate) [10, p.120].

În concluzie, vom defini **răspunderea delictuală** ca **o formă a răspunderii civile a cărei aplicare se angajează în cazul în care printr-o faptă ilicită se cauzează un prejudiciu, autorul faptei ilicite având obligația de a repara prejudiciul cauzat, cu alte cuvinte, victima faptei ilicite să fie repusă în situația anterioară survenirii urmărilor nefavorabile.**

Mai sus am prezentat câteva opinii privind răspunderea civilă delictuală în linii generale, notăm însă faptul că **răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială este o instituție juridică specifică ce poate fi angajată în urma survenirii prejudiciului concurențial ca urmare a unui act de concurență neloială.**

Astfel, au fost identificate următoarele **particularități ale răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială**: - *Răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială derivă din fapte ilicite sub forma actelor de concurență neloială*; - *Răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială poate fi antrenată doar dacă concurenții desfășoară activități similare*; - *Răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială survine doar în cadrul unui raport de concurență*; - *Subiecții raportului de concurență neloială sunt întotdeauna întreprinderile*; - *Obiectul raportului juridic de concurență neloială este conduita ilicită manifestată prin încălcarea prevederilor legale privind concurența loială, principiului bunei-*

credințe și care atentează la obiectele proprietății industriale; - Conținutul raportului juridic de concurență neloială este nerespectarea regulilor concurenței loiale; - Repararea prejudiciului prin intermediul instituției răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială se realizează prin acțiunea în concurență neloială; - Vinovăția – una din condițiile răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială întotdeauna se manifestă prin intenție.

Prin prisma celor expuse, a fost definită **răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială** ca **instituția care se angajează în cazul în care printr-o acțiune de concurență neloială se cauzează un prejudiciu, concurentul autor al actului neloial având obligația de a repara consecințele patrimoniale sau nepatrimoniale survenite, respectiv de a repune victima actului neloial în situația anterioară survenirii prejudiciului.**

În cadrul paragrafului 4.2. *Condițiile esențiale ale răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială* au fost investigate următoarele condiții ale răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială: fapta ilicită, prejudiciul, legătura de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, vinovăția. Referitor la *fapta ilicită* în cazul răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială au fost evidențiate următoarele **particularități specifice tuturor actelor de concurență neloială**: - *Sunt acte ilicite*; - *Sunt fapte ce derivă din existența unui raport de concurență – condiția survenirii faptei neloiale în cadrul unei relații de rivalitate economică este una obligatorie*; - *Sunt fapte anticoncurențiale ce contravin practicilor comerciale obișnuite, moralei în afaceri și principiului bunei-credințe*; - *Toate acțiunile neloiale au ca efect cauzarea unor prejudicii sub forma pierderii/diminuării clientelei și scăderea încrederii consumatorului*; - *Acțiunile de concurență neloială, pentru a fi transpuse în realitate, au la bază utilizarea ilicită în mare parte a obiectelor de proprietate intelectuală și/sau industrială.*

De asemenea, referitor la sfera actelor de concurență neloială autorul a venit cu propuneri de *lege ferenda* care vizează necesitatea protecției împotriva actelor de concurență neloială care nu sunt încă reglementate de Legea nr.183/2012, dar care pot surveni oricând. Necesitatea unei asemenea îmbunătățiri legislative decurge din oferirea unei protecții juridice comercianților implicați în raportul de concurență.

Prejudiciul - o altă condiție esențială a răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială presupune totalitatea pagubelor, rezultatelor dăunătoare comise de o întreprindere, ca urmare a săvârșirii următoarelor acte neloiale: discreditarea concurenților, instigarea la rezilierea contractului cu concurentul, obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului

comercial, deturnarea clientelei concurentului, confuzia, publicitatea neonestă. Cu privire la prejudiciul în cazul faptelor anticoncurențiale, în general, și la actele neloiale, în mod special, remarcăm că există câteva nuanțe determinate de specificul domeniului concurenței, în mod deosebit generate de faptele neloiale ce cauzează prejudicii, precum și a subiecților implicați în raportul juridic concurențial. Un prim aspect se referă la părțile implicate în actul concurențial, pe de o parte, sunt operatorii economici (profesioniști), iar pe de altă parte sunt consumatorii, clienții acestora. Pentru operatorii economici este caracteristic faptul că aceștia urmăresc un interes economic – exprimat prin obținerea profitului, pe când consumatorii urmăresc satisfacerea necesităților personale.

Referindu-se la prejudiciul concurențial, dr.prof. *Mihai, E.* propune analiza acestuia din două perspective: din perspectiva diversității și din perspectiva unității sale fundamentale [36, p.245].

În continuare, a fost evidențiat faptul că toate actele de concurență neloială generează două mari efecte-prejudicii: deturnarea clientelei, uzurparea unei valori economice.

Cu titlu de *lege ferenda*, considerăm oportună efectuarea unei completări a art. 80 alin. (3) din Legea nr.183/2012 care propune posibilitatea solicitării reparării prejudiciului patrimonial și moral, cu luarea în considerație de către instanța de judecată a unor criterii în procesul stabilirii mărimii prejudiciului, precum și ca alternativă, stabilirea unei sume forfetare. Considerăm că implementarea propunerii de *lege ferenda* pe care o lansăm va facilita procesul de determinare a prejudiciului și va oferi instanței de judecată și părților implicate în proces criterii clare pentru a stabili cuantumul prejudiciului ce derivă din acțiunile de concurență neloială. Menționăm că propunerea de introducere a unor criterii care să permită stabilirea cuantumului prejudiciului rezultat al acțiunilor de concurență neloială nicidecum nu limitează instanța de judecată competentă doar la aceste criterii, or propunerea de modificare legislativă conține o enumerare cu caracter exemplificativ a aspectelor pe care instanța de judecată ar trebui să le ia în considerare la stabilirea prejudiciului pentru acțiunile de concurență neloială.

Legătura de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu. Pentru ca răspunderea delictuală să fie angajată pe lângă existența unui prejudiciu, faptei ilicite și a vinovăției, este iminent să existe un raport de cauzalitate între prejudiciu și fapta ilicită, or nu este suficient ca prejudiciul și fapta ilicită să survină, dar trebuie să fie stabilit că anume fapta ilicită respectivă a cauzat un anumit prejudiciu. Astfel, legătura de cauzalitate reprezintă conexiunea elementelor răspunderii civile delictuale și constă într-o derulare logică a faptelor cu rezultate care cu certitudine derivă din acestea.

Vinovăția. Vinovăția ca condiție a răspunderii civile delictuale poate fi definită ca fiind atitudinea psihică a persoanei față de fapta cauzatoare de prejudicii și consecințele acesteia. În toate cazurile de concurență neloială se urmărește, prin anumite acțiuni ilicite, obținerea anumitor urmări prejudiciabile. Mai mult ca atât ele se doresc, se admit și se prevăd. Astfel, actele de concurență neloială se realizează cu intenție.

Compartimentul **4.3. Acțiunea în concurență neloială** se axează pe examinarea dreptului la acțiune în instanța de judecată ce survine de pe urma încălcării concurenței loiale. Concurenții, întreprinderile, consumatorii care se consideră lezați printr-un act de concurență neloială pot intenta o acțiune în instanța de judecată pentru a-și apăra drepturile. Acțiunea depusă este denumită acțiune în concurență neloială. Legea nr.183/2012 în art. 80 alin. (3) prevede faptul că, „*dacă vreuna dintre acțiunile de concurență neloială cauzează daune patrimoniale sau morale, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței competente cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare*”.

În optica lui *Vlad M. D.*, acțiunea în concurență neloială poate fi, sintetic definită, ca „*mijlocul procesual prin care se obține încetarea încălcării unui drept subiectiv civil, obligarea la încetarea practicilor comerciale neloiale ori plata de despăgubiri*” [43, p.201]. Coraborând faptul că acțiunea civilă reprezintă un mijloc procesual prin care persoana își poate apăra dreptul încălcat cu acțiunea în concurență neloială, conchidem că acțiunea în concurență neloială este un mijloc procesual de apărare a unui drept lezat într-o materie specifică, cea a concurenței neloiale.

Pe parcursul acestui compartiment a fost examinată acțiunea în concurență neloială și ca *acțiune în responsabilitate delictuală de tip special, acțiune de tip disciplinar, acțiune reală.* Au fost identificate particularitățile acțiunii în concurență neloială. De asemenea, autorul a examinat acțiunea în concurență neloială în calitate de: acțiune în încetarea tulburării, acțiune în constatare, acțiune în acordarea despăgubirilor, acțiune în daune-interese.

Prin prisma celor expuse, **acțiunea în concurență neloială** a fost definită ca **acțiune civilă prin care reclamantul solicită instanței competente să îl oblige pe pârât - autorul/autorii faptei de concurență neloială - să înceteze, să înlăture actul de concurență neloială, să restituie documentele însușite în mod ilicit de la deținătorul legitim și să plătească, dacă este cazul daune, pentru prejudiciile cauzate.**

Fiecare din capitolele tezei se încheie cu **concluzii la capitole** care sintetizează și prezintă în mod succint principalele idei, opinii și teze relevate în cadrul secțiunilor din capitolele examinate.

Lucrarea finalizează cu **concluzii generale și recomandări.**

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca rezultat al investigațiilor științifice efectuate, pot fi trasate următoarele concluzii generale:

1. Concurența neloială reprezintă totalitatea acțiunilor ce presupun utilizarea metodelor neonestе pe parcursul desfășurării activității de întreprinzător menite să lezeze activitatea unui alt concurent și au drept scop inducerea în eroare a consumatorului sau crearea unei poziții mai favorabile a unui concurent în raport cu alt concurent/concurenți.

2. Răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială se angajează în cazul în care printr-o acțiune de concurență neloială se cauzează un prejudiciu, concurentul autor al actului neloial având obligația de a repara consecințele patrimoniale sau nepatrimoniale survenite, respectiv de a repune victima actului neloial în situația anterioară survenirii prejudiciului.

3. Actele de concurență neloială se realizează doar prin acțiuni. Acțiunile de concurență neloială conținute în Legea nr.183/2012 sunt: discreditarea concurenților, instigarea la rezilierea contractului cu concurentul, obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial al concurentului, deturnarea clientelei concurentului, confuzia; iar publicitatea neadecvată și neloială face obiectul unui act normativ separat - Legea nr.1227/1997.

4. Metodele de răspândire a afirmațiilor în cazul actului de concurență neloială, sub forma **discreditării**, sunt diferite, de la expedierea diferitor scrisori, până la răspândirea a diverse informații cu elemente de discreditare în ziare, reviste, mass-media etc. [7, p.42]. [Capitolul 3, §3.1.]

5. În ceea ce privește actul neloial de instigare la rezilierea contractului, se evidențiază că astfel de acțiuni ar trebui să fie inexistente într-o societate democratică, cu economie de piață și concurență loială, întrucât determinarea unei persoane la rezilierea neîntemeiată a contractului, care anterior a fost negociat și cu care persoana a fost de acord, nu poate genera altceva decât o ingerință majoră în derularea raporturilor juridice și a obligațiilor asumate în urma acestora [8, p.58]. [Capitolul 3, §3.2]

6. Referindu-ne la efectul generat de divulgarea secretului comercial, acesta trebuie evaluat în legătură cu gradul de importanță a informațiilor și a datelor obținute și divulgate, precum și asupra urmărilor imediate ori ulterioare acestei fapte, care poate produce un dezechilibru în mediul concurențial, poate destabiliza o relație socială, politica națională ori internațională în domeniu [9, p.14]. [Capitolul 3, §3.3.]

7. Dobândirea legală a clientelei și a încrederii acesteia poate fi realizată doar prin străduința operatorului economic manifestată prin: calitatea și caracteristicile produsului/serviciului, prețul, modalitatea prin care e adusă la cunoștința publicului, publicitate, ambalaj, eficiență etc. [6, p.68]. [Capitolul 3, §3.4.]

8. Confuzia reprezintă un act de concurență neloială care constă în utilizarea credibilă a propriei activități a autorului confuziei, sub aparența semnelor distinctive ale comerciantului lezată sau ale unui grup de persoane. Efectele confuziei se răsfrâng asupra consumatorilor, aceștia în mod eronat asociind o anumită marcă cu un anumit produs sau producător și viceversa, iar un astfel de efect trebuie evitat, or unul din scopurile economiei de piață este crearea unui mediu concurențial sănătos, bazat pe bună-credință și loialitate. [11, p.62] [Capitolul 3, §3.5.]

Prin cercetarea efectuată, **a fost soluționată problema științifică importantă ce constă în identificarea ansamblului particularităților și condițiilor aferente răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială prin prisma legislației Republicii Moldova, fapt care a contribuit la evidențierea și clarificarea aspectelor specifice și condițiilor răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale, în vederea aplicării uniforme a reglementărilor legale din acest domeniu.**

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea problemei științifice importante rezidă în *elaborarea instrumentarului de identificare a particularităților și condițiilor instituției răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială în baza cadrului normativ al Republicii Moldova, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului civil a condițiilor și particularităților distinctive respective, în vederea aplicării corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu.*

Ca urmare a soluționării problemei științifice importante, autorul a formulat o serie de **recomandări** care au fost prezentate instituțiilor competente spre luare în considerare în procesul de îmbunătățire a cadrului normativ:

1. **Propunem** efectuarea unor îmbunătățiri legislative privind art. 15. Discreditarea concurenților din Legea nr.183/2012, sub forma redenumirii acestuia și introducerii sintagmei „menite să inducă în eroare consumatorul și alte întreprinderi” în pct.a) a art. 15 din Legea nr.183/2012: „Articolul 15. **Denigrarea concurenților: Este interzisă denigrarea concurenților, adică discreditarea, defăimarea sau punerea în pericol a reputației sau credibilității acestora prin:**
a) răspândirea de către o întreprindere a informațiilor false despre activitatea sa, despre produsele sale, menite să inducă în eroare consumatorul și alte întreprinderi și să-i creeze o situație

favorabilă în raport cu unii concurenți; b) răspândirea de către o întreprindere a unor afirmații false despre activitatea unui concurent sau despre produsele acestuia, menite să inducă în eroare consumatorul și alte întreprinderi, afirmații ce dăunează activității concurentului”.

2. **Propunem modificarea** noțiunii de consumator din art. 1 al Legii nr.195/2003 privind protecția consumatorului, luându-se în considerare prevederile Directivei 2011/83/UE privind drepturile consumatorilor și a Directivei 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale: „Art. 1, Legea nr.105/2003 privind protecția consumatorului: „consumator” - *orice persoană fizică ce acționează în scopuri care se află în afara activității sale comerciale, industriale, artizanale sau profesionale”.*

3. **Propunem introducerea** noțiunii de consumator în art. 4 din Legea nr.183/2012, cu următoarea formulare: „Art. 4, Legea nr.183/2012 concurenței: „consumator” - *orice persoană fizică ce acționează în scopuri care se află în afara activității sale comerciale, industriale, artizanale sau profesionale”.*

4. **Propunem introducerea** noțiunii de comerciant în art. 4 al Legii nr.183/2012, cu următorul conținut: „Art. 4, Legea nr.183/2012: „comerciant” - *orice persoană fizică sau juridică ce acționează, în legătură cu practicile comerciale reglementate de prezenta lege în scopuri care se încadrează în activitatea sa comercială, industrială, artizanală și orice persoană care acționează în numele sau în beneficiul unui comerciant”.*

5. **Propunem introducerea** în cadrul Legii nr.183/2012, art. 4, a termenilor de „client” și „clientelă”, cu următoarea formulare: „*client – consumator sau/și comerciant care în mod repetat a apelat la produsele, serviciile unei întreprinderi” și „clientela – totalitatea consumatorilor și comercianților satisfăcuți, care procură, utilizează în mod obișnuit și regulat bunuri materiale, servicii sau au relații de afaceri cu același comerciant”.*

6. **Propunem introducerea** în Codul Muncii al RM nr. 154 din 28.03.2003 a clauzei de neconcurență prin introducerea Art. 53¹ *Clauza de neconcurență – prevedere legală care considerăm că va proteja atât salariatul cât și angajatorul contra potențialelor abuzuri.*

7. **Propunem introducerea** unei reglementări legale care să vizeze sfera actelor de concurență neloială, și anume introducerea unui articol nou (art. 14¹ „*Acțiunile de concurență neloială*” în Legea nr.183/2012) care să permită concurenților să beneficieze de garanția protecției juridice în cazul apariției unor acte de concurență neloială care nu au încă o reglementare legală.

8. **Propunem modificarea** art. 80 alin. (1) al Legii nr.183/2012, după cum urmează: „(1) *Instanța va obliga persoana care săvârșește o acțiune de concurență neloială să înceteze acțiunea și/sau să înlăture consecințele, să restituie documentele confidențiale însușite în mod ilicit de la deținătorul lor legitim și, după caz, să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite, conform legislației în vigoare*”.

9. **Propunem modificarea** art. 80 alin. (3) din Legea nr.183/2012: „Alin. (3), art. 80 din Legea nr.183/2012: (3) *Dacă vreuna dintre acțiunile de concurență neloială cauzează un prejudiciu patrimonial iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței competente cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare.*

a) La stabilirea prejudiciului patrimonial se va ține cont de toți factorii relevanți cum ar fi consecințele economice negative, inclusiv profitul ratat suferit de partea lezată, beneficiile necuvenite realizate de făptuitor și, dacă este cazul, orice element în afara factorilor economici, cum ar fi prejudiciul moral cauzat titularului de drept prin încălcarea drepturilor sale;

b) La stabilirea prejudiciului moral se va ține cont de toate aspectele relevante, inclusiv de gradul de cunoaștere a concurentului, lezarea cauzată reputației concurentului, durata acțiunii concurenței neloiale.”

10. **Propunem introducerea** unui alin. nou în art. 80 al Legii nr.183/2012: alin. (3)¹: „(3)¹ *Instanța de judecată poate stabili, în cazuri adecvate o mărime forfetară a despăgubirilor pe baza unor elemente cum ar fi, cel puțin, valoarea redevențelor sau a drepturilor care ar fi fost datorate dacă făptuitorul ar fi solicitat autorizarea de a utiliza obiectul protejat*”.

Potențiale direcții viitoare de cercetare legate de tema abordată: 1) Continuarea investigațiilor științifice privind delimitarea conceptelor de concurență comercială și de concurență neloială de alte noțiuni cu conotații similare. 2) Evidențierea și dezvoltarea trăsăturilor specifice răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale. 3) Efectuarea și a altor analize temeinice a reglementărilor legale în domeniul concurenței neloiale atestate în Republica Moldova, precum și din alte state, inclusiv examinarea prescripțiilor legale din domeniul practicilor neloiale existente la nivelul Uniunii Europene, întru conturarea elementelor comune, evidențierea aspectelor de diferențiere și analiza acestora, în scopul îmbunătățirii cadrului legal național și ajustării lui la normele internaționale. 4) Examinarea acțiunii de concurență neloială cu evidențierea particularităților acesteia, aplicabilitatea acestei instituții în Republica Moldova, ca modalitate de reparare a prejudiciului cauzat victimelor practicilor neloiale.

BIBLIOGRAFIE

1. AMASA, C.P. *The law of trade marks including and unfair competition*. St. Paul: Keefe- Davidson, 1903. 981 p. ISBN 10 1240138849.
2. APAN, R. D. *Teoria generală a dreptului afacerilor*. Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007. 226 p. ISBN 978-973-87830-7-2.
3. AZEMA, J. *Le droit français de la concurrence*, Paris: P.U.F., Thémis, 2ème éd. , 1989. 270p.
4. BULMAGA, O. *Măsurile organizatorico-juridice în entitățile ce desfășoară practici anticoncurențiale (studiu comparat): tz.de doct. în drept*, Chișinău 2014, 183 p.
5. CĂRPENARU, S. D. *Drept comercial român*. București: ALL Beck. Ediția a III-a. 2001. 640 p. ISBN: 973-655-131-8
6. **CASTRAVETȚ, D.** Deturnarea clientelei concurentului - abordări teoretice și practice. În: *Revista Națională de Drept*. Nr.10, octombrie 2016. pp. 66-70. ISSN 1811-0770.
7. **CASTRAVETȚ, D.** Discreditarea concurentului – formă de manifestare a concurenței neloiale. În: *Materialele conferinței științifice a doctoranzilor. Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Chișinău: Biotehdesign, 2016. pp. 40-45. ISBN 978-9975-933-83-4.
8. **CASTRAVETȚ, D.** Instigarea la relierea contractului cu concurentul. În: *Revista Națională de Drept*. Nr.9. 2016. pp. 58-61. ISSN 1811-0770.
9. **CASTRAVETȚ, D.** Unele considerații privind divulgarea secretului comercial. În: *Rezumate ale comunicărilor conferinței științifice naționale cu participare internațională. Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău 2016. pp. 11-14. ISBN 976-9975-71-815-5.
10. **CASTRAVETȚ, D.** Unele aspecte privind instituția răspunderii civile. În: *Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor (cu participare internațională). Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Volumul II. Ediția a VI-a. Chișinău, 2017. pp.118-122. ISBN 978-9975-71-816-5.
11. **CASTRAVETȚ, D.** Prejudiciul condiție esențială a răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale, În: *Revista Națională de Drept* nr.11, 2016. pp.58-65. ISSN 1811-0770.
12. **CASTRAVETȚ, D.** Considerații privind acțiunile de concurență neloială în domeniul proprietății intelectuale prin prisma legislației Republicii Moldova. În: *Proprietatea intelectuală: Respectarea drepturilor de autor. Proprietatea intelectuală în afaceri. Procesul civil și proprietatea intelectuală. Ilicitul în domeniul proprietății intelectuale. Tehnologia, internetul și accesul la creația intelectuală. Material al Conferinței Internaționale Bienale*. Ediția a XI-a. Timișoara 2016. București: C.H. Beck, 2018. 259p. ISBN 978-606-591-131-4.
13. **CASTRAVETȚ, D.** Reglementarea juridică a actelor de concurență neloială prin prisma legislației Republicii Moldova. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale a Doctoranzilor. Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Chișinău 2015. p.156. ISBN 978-9975-4257-2-8.
14. CIUTACU, F., JORA, C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. București: THEMIS CART, 2003. 632 p. ISBN: 973-86298-1-0.

15. Codul civil al Republicii Moldova: nr.1107-XV din 06 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86/661. Republicat în temeiul Legii nr.133 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.66-75 (6989-6998), din 01.03.2019.
16. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.08.1994, nr.1.
17. Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883 în vigoare pentru Republica Moldova din 25.12.1991, în varianta de la Stokholm. În: *Tratate Internaționale* Nr. 6 din 30.12.1998.
18. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”) [online] Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32005L0029> (citat: 01.01.2018).
19. Directiva 2006/114/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind publicitatea înșelătoare și comparative. [online] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32006L0114> (citat: 03.04.2018).
20. Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene. [online] Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32014L0104> (citat: 20.08.2018).
21. Directiva UE 2016/943 a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie privind protecția know-how-ului și a informațiilor de afaceri nedivulgate (secrete comerciale) împotriva dobândirii, utilizării și divulgării ilegale. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 157 din 15 iunie 2016. [online] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (citat: 20.08.2018).
22. EMINESCU, Y. *Concurența nelegală. Drept român și comparat*. București: Lumina Lex, 1995. 216 p. ISBN: 973-9186-11-4.
23. EULAU, P. H. *Inducing Breach of Contract: A Comparison of the Laws of the United States, France, the Federal Republic of Germany and Switzerland*, 2 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 41 (1978). p. 42. [online]. Disponibil: <http://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol2/iss1/3> (citat: 16.05.2017).
24. GEORGESCU, I. L. *Drept comercial român*. Volumul I. București. 2002. 608 p. ISBN 9736551512.
25. Legea concurenței: nr. 183 din 11.07.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 14.09.2012, nr. 193-197, art Nr : 667.
26. Legea cu privire la protecția concurenței: nr. 1103 din 30.06.2000, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.12.2000, nr. 166-168, art Nr : 1205. (Abrogată)
27. Legea cu privire la publicitate: nr. 1227 din 27.06.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 16.10.1997, Nr. 67-68.

28. Legea cu privire la secretul comercial: nr.171 din 06.07.1994, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 10.11.1994, nr.13, art Nr: 126. (Abrogată)
29. Legea privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței: nr. 906 din 29.01.1992. În: *Monitorul Parlamentului* din 01.03.1992, nr. 2 art Nr : 46. (Abrogată)
30. Legea privind modernizarea Codului Civil și modificarea unor acte legislative: nr. 133 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 14.12.2018, nr.467-479.Nr 784.
31. Legea privind protecția consumatorilor: nr. 105 din 13.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 27.06.2003, nr. 126-131 art Nr : 507.
32. Legea privind protecția desenelor și modelelor industriale: nr. 161 din 12.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2007, nr. 136-140, art Nr : 577.
33. Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate: nr. 66 din 27.03.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 25.07.2008, nr. 134-137 art Nr : 527.
34. Legea privind protecția mărcilor: nr. 38 din 29.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 06.06.2008, nr. 99-101 art Nr : 362.
35. MIHAI, E. *Concurența economică, libertate și constrângere juridică*. București: Lumina Lex, 2004. 318p. ISBN: 973-588-740-1
36. MIHAI, E. *Dreptul concurenței*. București: ALL Beck, 2004. 295 p. ISBN 9736556409.
37. MIRCEA, V. Răspunderea civilă delictuală în materia concurenței: tz. de doct. în drept, forma abreviată. București, 2014. 98 p. [online] Disponibil: https://www.academia.edu/34302120/TEZA_DE_DOCTORAT_R%C4%82SPUNDEREA_CIVIL%C4%82_DELICTUAL%C4%82_%C3%8EN_MATERIA_CONCUREN%C8%9AEI_-_form%C4%83_abreviat%C4%83 (Citat: 05.08.2016).
38. MOTICA, R.I., POPA, V. *Drept comercial român și drept bancar*. București: Lumina Lex, 1999. 464 p. ISBN: 973-588-182-9.
39. PATULEA, V., TURIANU, C. *Curs rezumat de drept al afacerilor*. București: Scripta, 1994. 318 p. ISBN 973-9161-15-4.
40. POP, L., POPA, I.F., VIDU, S.I. *Curs de Drept Civil. Obligațiile*, București: Universul Juridic, 2015. 688 p. ISBN 978-606-673-560-5
41. STĂTESCU, C., BÂRSAN, C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Ediția a III-a*. București: ALL BECK, 2000. 453 p. ISBN: 973-588-055-5.
42. ȚIȚA-NICOLESCU, G. Câteva delimitări necesare între răspunderea civilă delictuală și răspunderea contractuală în dreptul privat român. În: *Revista Universul Juridic* 2016, nr.11. ISSN 2393-3445.[online]. Disponibil: <https://revista.universuljuridic.ro/cateva-delimitari-necesare-intre-raspunderea-civila-delictuala-si-raspunderea-contractuala-dreptul-privat-roman/2/> (citat: 13.12.18)
43. VLAD, M.D. *Acțiunea în concurență neloială*. București: Editura Universitară, 2011, 258 p. ISBN 978-606-591-131-4.
44. VON BAR, C., DROBNIG, U. *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe: a comparative study*. Sellier, *European Law Publishers*, 2004. 574 p.[online] Disponibil:https://zodml.org/sites/default/files/%5BChristian_Von_Bar%2C_Ulrich_Drobnig%5D_The_Interaction_0.pdf (citat: 16.05.2017).

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. Articole în diferite reviste științifice:

1. CASTRAVEȚ, D. Aspecte teoretice privind conceptul de concurență comercială. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău 2015. Nr.10. pp.65 -71. ISSN 1811-0770.
2. CASTRAVEȚ, D. Instigarea la rezilierea contractului cu concurentul. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău 2016. Nr. 9. pp.58-61. ISSN 1811-0770.
3. CASTRAVEȚ, D. Deturnarea clientelei concurentului – abordări teoretice și practice. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău 2016. Nr.10. pp.66-70. ISSN 1811-0770.
4. CASTRAVEȚ, D. Prejudiciul – condiție esențială a răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiiale. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău 2016. Nr.11. pp.58-65. ISSN 1811-0770.
5. CASTRAVEȚ, D. Concurența neloială: noțiuni și delimitări de alte concepte juridice. În: *Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*. Chișinău 2019. Nr.4 (38), pp.95-99. ISSN 2345-1130.

2. Articole/teze în lucrările conferințelor științifice:

1. CASTRAVEȚ, D. Reglementarea juridică a actelor de concurență neloială prin prisma legislației Republicii Moldova. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale a Doctoranzilor. Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Chișinău 2015. p.156. ISBN 978-9975-4257-2-8.
2. CASTRAVEȚ, D. Discreditarea concurentului – formă de manifestare a concurenței neloiiale. În: *Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor. Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Chișinău 2016. pp.40-45. ISBN 978-9975-933-83-4.
3. CASTRAVEȚ, D. Unele considerații privind divulgarea secretului comercial. În: *Rezumate ale comunicărilor Conferinței Științifice Naționale cu Participare Internațională. Integrare prin cercetare și inovare*. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău 2016. pp. 11-14. ISBN 976-9975-71-815-5.
4. CASTRAVEȚ, D. Unele aspecte privind instituția răspunderii juridice civile. În: *Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor (cu participare internațională). Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: Viziuni ale tinerilor cercetători*. Volumul II. Ediția a VI-a. Chișinău 2017. pp.118-122. ISBN 978-9975-71-816-5.
5. CASTRAVEȚ, D. Considerații privind acțiunile de concurență neloială în domeniul proprietății intelectuale prin prisma legislației Republicii Moldova. În: *Proprietatea intelectuală: Respectarea drepturilor de autor. Proprietatea intelectuală în afaceri. Procesul civil și proprietatea intelectuală. Tehnologia, internetul și accesul la creația intelectuală*. Material al Conferinței Internaționale Bienale. Ediția a XI-a. Timișoara 2016. București: C.H. Beck, 2018. pp. 253-262. ISBN 978-606-591-131-4.

ADNOTARE

Castraveț Diana, „Răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială”, teză de doctor în drept la specialitatea 553.01 – Drept civil, Chișinău, 2019

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 206 titluri, 158 pagini text de bază, 7 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: concurență comercială; concurență neloială; răspunderea civilă delictuală; acte neloiale; discreditarea concurenților; deturnarea clientelei; instigarea la rezilierea contractului; obținerea și/sau folosirea secretului comercial; confuzia; acțiunea în concurență neloială; prejudiciu.

Scopul cercetării: constă în efectuarea unei investigații științifice în vederea fundamentării, identificării și analizei condițiilor generale, și a particularităților răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale prin prisma legislației Republicii Moldova.

Obiectivele cercetării: analiza și definirea conceptului de concurență comercială și concurență neloială, redată atât în cadrul teoretic, cât și normativ, în scopul elucidării terminologiei; identificarea și caracterizarea tipurilor de acte de concurență neloială reglementate de legislația Republicii Moldova; determinarea și analiza condițiilor răspunderii civile delictuale în materia concurenței neloiale; concretizarea și argumentarea particularităților răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială; identificarea și examinarea particularităților acțiunii în concurență neloială; propunerea argumentată a remediilor legislative în scopul perfecționării conținutului reglementărilor legale privind instituția răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială.

Noutatea și originalitatea științifică: consistă în efectuarea unui studiu aprofundat și temeinic a particularităților răspunderii civile delictuale și condițiilor acestora în materia concurenței neloiale sub aspect științifico-practic, având ca fundament normele legislației civile și concurenței.

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: rezidă în *elaborarea instrumentarului de identificare* a particularităților și condițiilor instituției răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială în baza cadrului normativ al Republicii Moldova, *fapt care a condus la clarificarea* pentru teoreticieni și practicienii din domeniul dreptului civil a condițiilor și particularităților distinctive respective, *în vederea aplicării* corecte și uniforme a reglementărilor din acest domeniu.

Semnificația teoretică derivă din importanța subiectului cercetat. Rezultatele investigației științifice sunt benefice continuității activității de cercetare ulterioară realizată de teoreticieni privind instituția răspunderii civile delictuale pentru actele de concurență neloială. Conținutul lucrării poate servi în calitate de ghid teoretic pentru perfecționare și suport didactic în cadrul disciplinelor: drept civil și dreptul concurenței.

Valoarea aplicativă a lucrării: este condiționată de aplicabilitatea studiului efectuat, a recomandărilor realizate și a propunerilor de *lege ferenda* efectuate.

Implementarea rezultatelor științifice: își găsește materializare în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ din domeniul juridic, perfecționarea programelor de studiu, instruirea personalului sistemului judecătoresc, precum și pentru practicienii din domeniu. De asemenea, concluziile formulate pot facilita activitatea de interpretare și aplicare a legislației ce vizează răspunderea civilă delictuală pentru actele de concurență neloială.

ANNOTATION

Castravet Diana, „Civil tort liability for unfair competition”, PhD thesis in law at the specialty 553.01 – Civil Law, Chisinau, 2019

The Dissertation contains: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 206 titles, 158 pages of basic text, 7 anexes. The achieved results are published in 10 scientific papers.

Key words: commercial competition, unfair competition; civil tort liability; unfair acts; discretization; peculation of clients; instigation to termination of contract; procurance and/or use of commercial secret; confusion; action in unfair competition; damage.

The purpose of the thesis: is to carry out a scientific investigation in order to substantiate, identify and analyze the general conditions and the particularities of the tort law civil liability in the field of unfair competition in the light of the legislation of the Republic of Moldova.

Objectives of study: analysis and definition of the concept of commercial competition and unfair competition, presented both in theoretical and normative aspects, in order to elucidate the terminology; identification and characterization of the types of acts of unfair competition regulated by Republic of Moldova legislation; determination and analysis of the conditions of civil tort liability for unfair competition; concretisation and argumentation of the peculiarities of civil tort liability for acts of unfair competition; identification and examination of the peculiarities of the action in unfair competition; the reasoned proposal of the legal remedies for the improvement of the content of the legal regulations regarding the institution of tort law civil liability for the acts of unfair competition.

Novelty and scientific originality: consists in carrying out a thorough study of the peculiarities of tort civil liability and its conditions in the field of unfair competition in scientific and practical aspects, based on the norms of civil law and competition law.

The result that contributes to solving an important scientific problem: lies in the *elaboration of the instrument for identification* of the peculiarities and conditions of the civil tort liability for the acts of unfair competition based on the normative framework of the Republic of Moldova, which *led to clarification* for the theoreticians and practitioners in the field of civil law of the distinctive aspects, *for the correct and uniform application* of the regulations in this field.

Theoretical significance derives from the importance of the researched subject. The results of the scientific investigation are beneficial to the continuity of the subsequent research done by the theorists on the institution of civil liability for acts of unfair competition. The content of the paper can serve as a theoretical guide for training and didactic support within the disciplines: civil law and competition law.

Applicative value of the paper: is conditioned by the practical applicability of the performed study, the realized recommendations and the proposals of *lege ferenda* made.

The implementation of the scientific results: it finds materialization in the training process of education institution in the juridical field, the improvement of the education programs, the training of the legal system staff and practitioners from the field. The formulated conclusions may facilitate the activity of interpretation and application of the legislation related to the civil tort liability for unfair competition.

АННОТАЦИЯ

Кастравец Диана, „Деликтная ответственность за акты недобросовестной конкуренции”. Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 553.01 – Гражданское право, Кишинев, 2019 г.

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 206 наименований, 158 страниц основного текста, 7 приложений. Полученные результаты были опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: коммерческая конкуренция; недобросовестная конкуренция; гражданско-правовая ответственность; деликтная ответственность; недобросовестные действия; дискредитация; незаконное привлечение клиентов; подстрекательство к расторжению договора; получение и/или использование коммерческой тайны; замешательство; гражданский ущерб.

Цель докторской диссертации: является проведение научного исследования для обоснования, выявления и анализа общих условий и особенностей деликтного права в области недобросовестной конкуренции в свете нормативной базы Республики Молдовы.

Задачи исследования: анализ и определение концепции коммерческой конкуренции и недобросовестной конкуренции, представленной как в теоретическом, так и в нормативном смысле, с целью выяснения терминологии; выявление и характеристика видов актов недобросовестной конкуренции, регулируемых законодательством Республики Молдовы; определение и анализ условий деликтного права в сфере недобросовестной конкуренции; конкретизация и обоснование особенностей гражданско-правовой ответственности за акты недобросовестной конкуренции; выявить и изучить особенности действия при недобросовестной конкуренции; обоснованное предложение о средствах правовой защиты для улучшения содержания правовых норм, касающихся гражданской ответственности за акты недобросовестной конкуренции.

Научная новизна и оригинальность: заключается в проведении тщательного и всестороннего изучения специфики деликтного гражданско-правовой ответственности в области недобросовестной конкуренции с научной точки зрения, основанной на нормах гражданского права и конкуренции.

Результат, который способствует решению важной научной проблемы: заключается в *разработке инструмента для выявления особенностей, условия гражданско-правовой ответственности за акты недобросовестной конкуренции на основе нормативной базы Республики Молдова, которая привела к разъяснению для теоретиков и практиков в области гражданского права их отличительных особенностей для правильного и единообразного применения* регулирования в этой области.

Теоретическая значимость проистекает из важности исследуемого предмета. Результаты научного исследования полезны для продолжения последующего исследования, проведенного теоретиками об гражданско-правовой ответственности за акты недобросовестной конкуренции. Содержание статьи может служить теоретическим руководством для обучения и дидактической поддержки по дисциплинам: гражданское право и конкурентное право.

Ценность применения: диссертации обусловлена практической применимостью проведенного исследования, рекомендациями и предложениями по совершенствованию законодательной базы.

Внедрение научных результатов: находит материализацию в процессе обучения в учебных заведениях в правовой области, совершенствовании учебных программ, подготовке персонала для судебной системы, а также и практиков в данной области. Также, сформулированные выводы могут способствовать толкованию и применению законодательства о гражданской ответственности за правонарушения, связанные с проявлениями недобросовестной конкуренции.

CASTRAVEȚ DIANA

**RĂSPUNDEREA CIVILĂ DELICTUALĂ PENTRU ACTELE DE CONCURENȚĂ
NELOIALĂ**

Specialitatea 553.01. – Drept civil

Rezumat al tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 05.09.2019

Hârtie ofset. Tipar digital.

Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tiraj: 50 exemplare

Comanda nr. 17

*Centrul Editorial-Poligrafic al USM
MD 2009 Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60*